

EEN NAÏEVE OVERPEINZING OVER EEN HER-INSTITUTIONALISERING VAN „DE” UNIVERSITEIT, RESP. „HET HOGER ONDERWIJS.”

M. J. LANGEVELD

Indien wij ons de institutionalisering der opvoeding niet op alle niveaus in „scholen” blijven voorstellen, die leerplannen, leerstof, leermiddelen, lessen, proefwerken, examens en leraren hebben, is er geen reden de huidige strijd in de universiteit voldoende radicaal te vinden. De universiteit is, evenals de bewaarschool, een oude, begrijpelijke maar daarom nog niet optimale instelling.

Het wil mij voorkomen, dat uit een oogpunt van institutionalisering, de universiteiten ver achter zijn en niet wezenlijk beter geworden zijn met de laatste wetswijzigingen noch beter zullen worden in de huidige „democratisering” en door hetgeen in dat licht gezien wordt. Maar ik heb geen reden aan te nemen, voldoende veelzijdig georiënteerd te zijn in de baaierd van orale en visuele publiciteit, die zelden boven het niveau der improvisatie en der journalistiek uitkomt. Daarin zitten soms hoogst belangrijke zienswijzen verscholen, waarvan het waarschijnlijk is dat er mij ook ontgaan zijn en ik heb niet de minste behoefte origineel te zijn, laat staan iets of iemand te passeren. Ik zei dus: „Het wil mij voorkomen” en ik bedoelde dat.

Het wil mij voorkomen, dat wij bij de toenemende verlenging van de schoolperiode in het mensenleven een steeds grotere afstand geschapen hebben tussen lichamelijke puberteit en maatschappelijke intree. De bij de lichamelijke puberteit aansluitende „protestperiode” — een periode van desidentificatie en identiteitsstrijd — is dienovereenkomstig opgeschoven en valt in de eerste fase der ontscholing. Tegenwoordig dus „laat”. Met deze verplaatsing der protestperiode verbindt zich uiteraard het feit, dat de protesteerdere geen 15 maar 20 jaar zijn en dus zowel in de eigen intellectuele (etc.) ontwikkeling als in het maatschappelijk perspectief, waarin zij gezien worden, geen gewone pubescenten meer zijn.

Het wil mij voorkomen, dat te midden van het vele dat al dan niet politiek aan de orde gesteld wordt, zich belangrijke elementen bevinden, al heb ik vaak het gevoel, dat met het badwater van buiten geen baby naar binnen over boord komt.

Het wil mij voorkomen, dat de universiteitsproblematiek in eerste instantie in de institutionele context gezien mag worden en dat dan aan

drie universitaire taken door institutionele deling voldaan zou kunnen worden op een pedagogisch en sociaal juiste wijze.

1. De leeftijdsgroep vraagt, zo wil het mij voorkomen, om tertiair onderwijs voor diverse voorgeschoolde leerlingen (studenten).
2. De maatschappij heeft behoefte aan een aantal op quartair (= na het tertiaire onderwijs) geschoolde „intellectuele” beroepsbeoefenaars, zoals leraren, bankfunctionarissen, administrateurs, managers, enz.
3. De maatschappij heeft voor haar sociale, technische, industriële (enz.) en voor haar wetenschappelijke ontwikkeling nodig:
 - a. voortgezette wetenschappelijke opleiding,
 - b. wetenschappelijk onderzoek („zuiver”) en
 - c. wetenschappelijk onderzoek: „toegepast” en „op actie gericht”.

In onze huidige universiteiten gaan wij van het hoog-wetenschappelijke uit, verlenen matige ruimte voor maatschappelijk functionerende „intellectuelen” en laten het „tertiaire” aspect over aan de kleine groepen en studentenverenigingen. Op de hogescholen ziet dit er soms wat anders uit maar ik zie geen wezenlijke verschillen.

Het wil mij voorkomen, dat inspraak-medebeslissingsrecht, enz., losstaan van deze institutionele geleding en taakverdeling, evenals de discussie over didactische vormen zoals wel of niet „hoor-colleges”, enz. enz.

Bezien wij de huidige Wet op het Wetenschappelijk Onderwijs, dan is deze wel wat gedifferentieerder dan haar voorgangers maar, evenals de Mammoet-nakomelingschap valt zij niet op door vindingrijkheid. Indien het nu zo zijn mocht, dat democratie niet identiek is met egalisatie maar met differentiatie op de basis van de zover mogelijk uitgevoerde compensatie en correctie van sociale, de-conditionerende factoren, dan hoeft ook een tertiaire laag niet noodzakelijk uniform te zijn. Wel echter zou de differentiatie niet in de weg mogen staan aan de „kruisverbinding”, d.w.z. aan de mogelijkheid van een tot dusver gevolgde weg door bij- en omscholing op een andere weg te geraken. Deze bij- en omscholingsvoorzieningen zijn zelfs een fundamenteel deel van dit tertiaire onderwijsniveau. Anderzijds zal de differentiatie ook niet in de weg mogen staan aan de doorbreking van de gescheidenheid door leerstof-fen en leervormen, welke deze doorbreking toestaan.

Wie echter bij zijn intree in of verblijf aan dit instituut, dat men naar analogie der Amerikaanse betiteling een „college” zou kunnen noemen, gemotiveerd tot het besluit komt, zijn weg voort te zetten op een vol-

gend niveau („quartair”), komt op het tegenwoordige universitaire instituut aan, na „toelatingsexamen”. Ook wie „pure” wetenschapsbeoefenaar worden wil en „omhoog” wil naar het hoogste niveau van wetenschappelijk onderwijs begaat een weg door het quartaire instituut heen. Ook al is de inrichting van het onderwijs daar bepaald op de maatschappelijke beroepsuitoefening gericht, is die opleiding niet denkbaar zonder een gedegen stuk wetenschappelijk werk en voorbereiding op theoretisch en praktisch-gericht onderzoek. Dit mag echter voor de maatschappelijk-praktisch gerichten in geen geval het gewicht krijgen, dat daaraan thans toegekend wordt. Overigens: dit is wel degelijk óók een zaak van didactiek en cursusplanning, die beide, efficiënter dan thans het geval is, „moeilijke”, „essentiële” zaken helder en begrijpelijk kunnen aanbieden zonder dat steeds de wetenschap tot in wortels en groei volledig uiteengezet behoeft te worden.

Het topinstituut is hoogst selectief in zijn toelating. Alle studenten ontvangen „studieloon”. Over het voorafgaande instituut valt in dit opzicht *misschien* te twisten. De leervormen zijn hoogst onorthodox. Het eind ligt hoog en eist zeer veel. Laat ons dit instituut maar even „Academie” noemen, al kan men de termen „universiteit” en „academie” ook omwisselen om dichter bij een *deel* van het huidige taalgebruik te blijven.

Wil men een leeftijdsschema voor zich zien, dan meen ik dat men voor het tertiaire „college” drie jaar, voor de „universiteit” vijf jaar, voor de „academie” vier jaar stellen kan. Dit leidt tot een maximale totale duur van 12 jaar. Aangezien het topniveau een succesvolle dissertatie veronderstelt, kan men terugredeneren tot een aanvang op 17- of 18-jarige leeftijd.

Dit alles is schetsmatig gesteld en blijft binnen hetgeen „mij wil voorkomen”.

Waar thans „hoger beroepsonderwijs” of de 6e klas van het v.w.o. aanvangt, zou het College kunnen aanvangen. In dat geval zou met 20 jaar het College voltooid kunnen zijn. Aangezien het College zeer wel ook stukken van een universitair voortgezet leerplan kan bevatten, is de universitaire periode van vijf jaar doenlijk, mits men weet los te komen van de daar *thans* heersende academische instelling. Deze kan naar hartelust botgevierd worden op de Academie.

De Academie kan naar behoefte geen examens af te nemen. De op wetenschappelijk onderzoek, discussie en productie gerichte aanpak leidt m.i. tot twee afsluitingsvormen: de met succes bekroonde dissertatie ofwel de mededeling dat men nu heus knap genoeg is. De titula-

tuur kan later bedacht worden.

De taak der docenten op de niveaus is verschillend en de toestand is dus beëindigd, dat hoogwetenschappelijke professoren tevens abcda-riums en maatschappelijk praktische cursussen te doceren hebben.

Ten slotte: het ontbreken van goede universitaire leer- en werkboeken steekt schril af bij de veelheid van encyclopedische, hooggeleerde en dergelijke werken, naar het mij wil voorkomen.

Aangezien over dit alles en in talrijke opzichten nog zeer veel te schrijven zou zijn, zullen wij dat *later* overwegen. De rijksbegroting *kan* een ernstig probleem worden. Ook dat wil ik hier erkennen maar niet aan de orde stellen.